



Campsentelles, 5
2000

CENTRE D'ESTUDIS SANTFOSTENCOS
AMICS DE CABANYES

Biodiversitat del riu Besòs a Sant Fost

ÀLEX

ROLLAN I VALLBONA

Llicenciat en Ciències Ambientals

Com a veí de Martorelles i estudiós de la natura m'he fet uns farts de voltar no només per Martorelles de Baix i de Dalt, sinó també per Sant Fost i, per tant, puc presumir de conèixer bastant a fons els secrets que amaga la natura a Sant Fost i de tenir una visió del seu l'estat mediambiental bastant encertada.

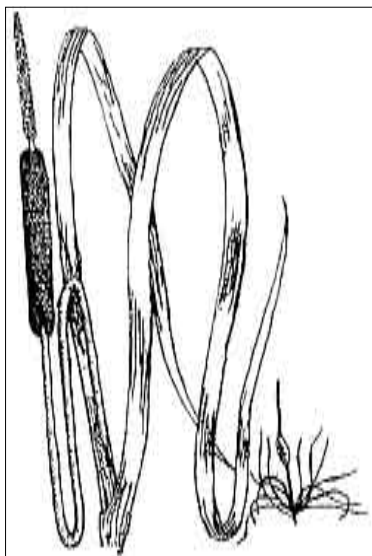
El primer que puc dir als veïns de Sant Fost és que teniu un patrimoni natural molt important; boscos, brolles, vinyes, torrents i el riu Besòs, conformen un mosaic d'ambients ric en biodiversitat. Una biodiversitat, però, que no es desentén de l'activitat humana, sinó que les nostres accions la poden afectar irreversiblement i, per tant, cal protegir-la. Una biodiversitat que encara val la pena protegir però que, en temps no gaire llunyans, encara era molt més important. I és que l'espectacular augment de població que darrerament ha patit Sant Fost (tan sols hi havia 2.005 habitants l'any 1970), així com l'augment de superfície urbanitzada (sovint



desordenadament i amb un elevat impacte paisatgístic i ecològic), han provocat danys irreparables.

El missatge, però, és que encara hi ha molt patrimoni natural per protegir i que encara no és tard per salvar-lo. Gaudir del medi ambient és un dret reconegut constitucionalment, una activitat de lleure i d'oci en aça i un element que aporta qualitat de vida.

Lluny ara de fer un repàs dels diferents espais naturals de Sant Fost, el que farem és centrar-nos en un de concret. Un espai sovint expressament oblidat i poc valorat socialment, però que conté uns valors naturals que cal conèixer: es tracta del riu Besòs. Molts de vosaltres segurament el considereu brut, degradat, sense vida. A les seves proximitats s'hi ha situat el polígon industrial, abocadors il·legals de runa i d'altres materials, deixalleries de cotxes i graveres que han contribuït a degradar el paisatge d'aquestes riberes. Però entremig de tant enrenou, encara hi ha lloc per a la vida.



Balca

Després de la implantació generalitzada de les depuradores d'aigües residuals, la qualitat de les aigües del Besòs han millorat notablement, fet que ha comportat que moltes plantes i animals típics d'ambients fluvials hagin tornat a poblar el nostre riu. Una de les plantes que evidencien aquesta recuperació és la balca o boga (*Typha* sp.), una planta de fulles llargues i erectes i d'espigues grosses, típica d'aiguamolls i de cursos d'aigua més o menys lents, que ja s'utilitzava des d'antic per fer-ne seients de cadira, estores, cistells i altres objectes d'artesanía. La balca ha jugat un paper



clau en la recuperació de la fauna del riu, ja que actua com a refugi per a la nidificació de diverses espècies d'ocells o per a la reproducció d'amfibis, però lamentablement encara n'hi ha poca perquè la vegetació del riu tot just comença a recuperar-se. Al riu Besòs encara hi domina la vegetació nitròfila (amant del nitrogen que porten les aigües residuals) i, per aquest motiu, no és l'indret de pastura més adient per als ramats d'ovelles que hi freqüenten habitualment.

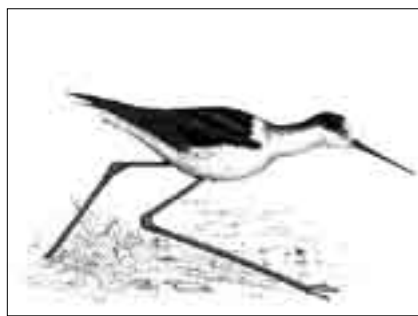
Pel que fa a la fauna hi destaca la presència de la granota verda (*Rana perezi*) i d'alguns exemplars de tortuga de rierol (*Mauremys leprosa*), però sobretot ens centrarem en el grup dels ocells. Els ocells, per la seva fàcil detecció en comparació amb la resta de grups faunístics i pel fet de trobar-se en tots els ambients, s'utilitzen com a bioindicadors o indicadors ecològics, és a dir, que la presència d'un determinat ocell ens indica l'estat de salut ambiental que gaudeix un determinat ecosistema.

El primer que cal dir sobre l'ornitofauna del riu Besòs és que la importància d'aquest riu recau en el fet que actua de corredor biològic, és a dir, que és la via migratòria utilitzada per un bon contingent d'ocells durant les seves migracions de primavera o tardor.

Una de les imatges típiques de l'esplugabous és veure'n petits grups empaïtant els insectes que aixequen els ramats d'ovelles que pasturen per



Esplugabous



Cames llargues



Xivita

la llera del riu o bé parats a sobre del llom d'aquests animals en busca de paparres i mosques.

El cames llargues és un dels ocells migradors més bonics que podem veure al Besòs. El podem veure des de finals de juliol fins a finals d'octubre. És molt important no acostar-nos-hi per tal de no destorbar els individus que estan parats al riu per descansar.

El corriol petit és un dels ocells més fràgils dels que podem trobar al Besòs. És limícola (s'alimenta d'invertebrats i llavors que troba remenant el fang) igual com la xivita, la xivitona, el becadell i la fredeluga, però com que fa el niu a terra, es veu molt afectat pels ramats d'ovelles que pasturen per la llera del riu i en trepitgen els ous. A part d'això, aquests ramats d'ovelles impedeixen la regeneració natural de la vegetació de ribera i, en alimentar-se de la vegetació regada per les aigües del Besòs, poden arribar a acumular elements tòxics al seu organisme i entrar, així, dins de la cadena alimentària humana.

A continuació presentem les espècies d'ocells presents al riu Besòs al seu pas per Martorelles, Mollet i Sant Fost:



NOM COMÚ	NOM CIENTÍFIC	FENOLOGIA
Cabusset	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	P
Bernat pescaire	<i>Ardea cinerea</i>	HP
Agró roig	<i>Ardea purpurea</i>	P
Martinet de nit	<i>Nycticorax nycticorax</i>	P
Martinet blanc	<i>Egretta garzetta</i>	P
Esplugabous	<i>Bubulcus ibis</i>	HP
Martinet menut	<i>Ixobrychus minutus</i>	P
Cigonya	<i>Ciconia ciconia</i>	P
Ànec collverd	<i>Anas platyrhynchos</i>	NSP
Ànec cullerot	<i>Anas clypeata</i>	P
Ànec cuallarg	<i>Anas acuta</i>	P
Xarrasclet	<i>Anas querquedula</i>	P
Xarxet comú	<i>Anas crecca</i>	P
Oca vulgar	<i>Anser anser</i>	P
Arpella vulgar	<i>Circus aeruginosus</i>	P
Esparver cendros	<i>Circus pygargus</i>	P
Aligot comú	<i>Buteo buteo</i>	HP
Falcó pelegrí	<i>Falco peregrinus</i>	P
Xoriguer	<i>Falco tinnunculus</i>	NS
Falcó mostatxut	<i>Falco subbuteo</i>	P
Polla d'aigua	<i>Gallinula chloropus</i>	NS
Rascló	<i>Rallus aquaticus</i>	P
Cames llargues	<i>Himantopus himantopus</i>	P
Corriol camanegre	<i>Charadrius alexandrius</i>	P
Corriol petit	<i>Charadrius dubius</i>	NEP
Fredeluga	<i>Vanellus vanellus</i>	HP
Becadell comú	<i>Gallinago gallinago</i>	HP
Xivita	<i>Tringa ochropus</i>	HP
Valona	<i>Tringa glareola</i>	P



Gamba roja vulgar	<i>Tringa totanus</i>	P
Gamba verda	<i>Tringa nebularia</i>	P
Xivitona	<i>Actitis hypoleucos</i>	NEP
Gavià argentat	<i>Larus cachinnans</i>	P
Gavina vulgar	<i>Larus ridibundus</i>	HP
Blauet	<i>Alcedo atthis</i>	P
Abellarol	<i>Merops apiaster</i>	N?EP
Oreneta de ribera	<i>Riparia riparia</i>	P
Cuereta torrentera	<i>Motacilla cinerea</i>	HP
Cuereta groga	<i>Motacilla flava</i>	P
Cuereta blanca	<i>Motacilla alba</i>	NS
Rossinyol	<i>Luscinia megarhynchos</i>	NEP
Rossinyol bord	<i>Cettia cetti</i>	NS
Trist	<i>Cisticola juncidis</i>	NS
Boscarla de canyar	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	P

Font: *Elaboració pròpia a partir d'observacions realitzades per Xavi Larruy, David Perpiñán i Àlex Rollan, de l'Auditoria Ambiental de Mollet del Vallès i del Pla Especial de Protecció del Medi Físic i del Paisatge de La Conreria-Sant Mateu-Cel·lecs. Només s'han inclòs les espècies més interessants i/o lligades al medi fluvial. En negreta les espècies més habituals. S (sedentari), E (estival), H (hivernant), P (de pas), N (nidificant).*



Ànec collverd



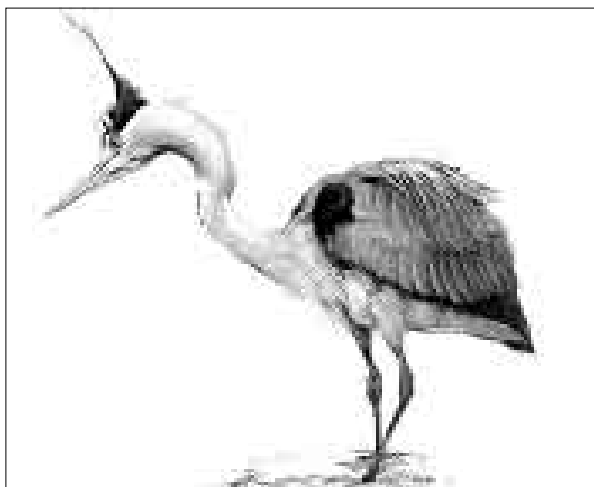
Polla d'aigua



La gravera de Can Cayelles

Anomenem amb aquest nom una zona s'extracció d'argiles, de titularitat privada, situada prop de Can Cayelles, al costat d'una benzina de la carretera de La Roca. El fet d'extreure materials del sòl ha fet que s'hagi arribat fins al nivell del freàtic i que hagin aflorat les aigües subterrànies, creant-se una bassa que ràpidament ha estat colonitzada per una esponerosa vegetació de ribera. Salzes (*Salix* sp.), àlbers (*Populus alba*), verns (*Alnus glutinosa*), canyís (*Phragmites* sp.) i balca (*Typha* sp.) són només algunes de les moltes plantes presents a l'espai, creant un bon refugi per a la nidificació de l'ànec collverd, la polla d'aigua i en algun any, fins i tot, el blauet (avui només present al Besòs en migració), així com per a la reproducció de diverses espècies d'amfibis i rèptils. El blauet és un bon bioindicador; la seva presència denota un bon estat de conservació d'aquest espai.

Si bé ja hem dit que aquest espai és propietat privada (s'hi realitza una activitat econòmica) seria molt interessant poder arribar a algun conveni



Bernat pescaire



Blauet



Gavina riallera

amb els propietaris per tal de millorar les condicions de l'espai i poder-hi realitzar activitats d'educació ambiental.

Malgrat aquest interès natural, la franja de terreny que queda a banda i banda de la llera del riu sembla ser l'únic lloc per on poden passar infraestructures com el Tren d'Alta Velocitat (TAV) i el previsible desdoblament de la carretera de La Roca. El TAV hauria de passar pel marge dret del Besòs, paral·lel a l'autopista A-17, havent de reduir la franja de terreny que ocupa la llera del riu, mentre que el desdoblament passaria pel marge esquerre i podria destruir l'espai de la gravera de Can Canyelles. Tot i que existeixen mesures correctores, l'impacte ambiental d'aquests projectes sobre un ecosistema tan fràgil que encara s'està recuperant podria ser molt sever. A part d'afectar la fauna del riu i el seu ús com a corredor biològic, també s'afectaria la dinàmica hidrològica del riu (el riu tindria una menor secció transversal i, per tant, l'aigua baixaria amb més força en cas d'avingudes) i la recàrrega de l'aquífer ja prou malmès.

Per tot això, cal que els santfostencs encetin un profund debat intern sobre la necessitat de determinades infraestructures, però sobretot cal que Ajuntament i ciutadania vagin de bracet per reclamar a les administracions superiors que aquests projectes s'executin amb el màxim respecte mediambiental, sense escatimar mesures correctores i compensatòries.



Xoriguer

Cal exigir projectes de restauració del riu Besòs que facin retornar la vegetació de ribera originària, augmentar la biodiversitat i permetre l'ús públic de l'espai. Tal i com diuen aquells versos...

*Retorneu-me
la vida que m'heu pres.*

*Les arbredes a les riberes,
les niuades d'ocells,
les granotes, els peixos...*

*La meva vida
serà la vostra salut
i el vostre goig.*



Xivitona



Tortuga de rierol